

deles samma sten. Efter denna Substans på tvåran tagen, sållan är ansefningen tjock, följer ock, at denne stenen ej kan fås mycket stor, därest ej någon skulle råkas af en ovanligt och ganska stor Musla. Här af slutes altså: at det höga värde, som på denna, abusive så kallade stenen, är satt, ej svarar emot lättheten, som är at vinna honom; hålft den samma kan fås i tillräckelig myckenhet, och besväret at slipa honom är mindre, än på någon ädel sten, i hvilkas antal han nu mera ej får räknas, utan ibland flera brukelige konstverk, af hvilka vinn-giruge sig betjåna, at bedraga lättrogne människor, och som lyckas, intil dess slump eller trågen undersökning uplöser gåtan. Dock måste man medgifva, at de, som få efter detta konst-stycke, til den i ritningen förestälde storleken, nog besvär torde hafva.

Ifrån Dimbo i Västergöthland är Hans Excellence nyligen tilbragt en Or-stens drus, bestående af en grå tåt stinkande Kalk-körtel, omgifven med gulgrå prismatisk och spatig Or-sten (Wall. Min. S. 41 VII. 1), som skjuter sig i sexsidiga sammanstående pyramider, betäckte med en vidhängande brun Ochra eller skiffer-jord.

SVENSK COCCIONELL,

Ingifven af

CARL LINNÆUS.

Insecterne hafva så godt som legat i tråde intil vår tid, för 20 år sedan, så at många de lärda hällö den för en Fantast, som uti Insecter

Äter sökte förnöja ögon och sinne: hållandes dessa kråk i sådant förakt, at af dem ingen nytta för människliga slågtet vore at förmoda, hvarföre de ock alltid förekastade dem, som uti Insecter sökte sit nöje, det gamla ordspråket, *Cui bono?* Lika-som Skaparen hade gjort Insecterne utan ändamål.

Nu vidare är ingen förnuftig mera så grof, at han icke åskådar dessa djur med största förundran, sedan allmänheten sedt, at hvad dessa äro mindre, äro de däremot så mycket flere, och göra vål så mycken förändring, nytta eller skada här i verlden, som någonfin de största kråken; så at den, som har lust at se de största under, han kan finna dem på de minsta.

Utom åtskilliga andra förmoner, som dessa gifva oss, är icke den minsta, at vi af dem få den pråktigaste färg. De gamlas Purpur var uti Grekernas och Romarnas tid den dyrbaraste luxe. Numera frågar man så litet efter purpura, at man näppeligen vet, af hvilken Snäcka den blef tagen, sedan Americanska Coccionellen blef upfunnen, som öfvergår snart all annan färg.

Coccionellen är et slags Insecter, som finnas i Södra America, på Cactus eller Opuncia, och där cultiveras, samt försäljes årligen til Europa och hela verlden för många tunnor Gull. Samma Opuncia växer alt för lätt i våra Orangerier, äfven utan dag, tager minsta rum, emedan hon växer hopkramad på sidan, hvarföre ock några 1000:de stånd kunna bärjas inom et måttelig Orangerie, och de förökas så lätt, at om man endast

daft nedfätter et blad eller led i jorden, taga de straxt rot; hvarföre ock jag tyckte, at ingen Plantage skulle mera löna mödan hos oss, än Coccionelle, besynnerligen om et Orangerie anlades i skogsbygden, där 30 lars ved om vintertiden icke gjorde något capital til Orangeriets underhåll. När Herr ROLANDER gick til America, var min törsta och sista begåran, at han ville skaffa mig lefvande Coccioneller: han gjorde det ock; men min olycka var, at då krukankom med Cactus full af Coccioneller, var jag på Academien, och Trågårdsmåstaren tog up Örten, den han såg full af maskar, hvilka han bortpläckade och dödade, i mening at det vare en ohyra, at jag icke kunde finna igen mer än en enda hona, som til olycka icke var hafvande; och altså var jag väl den törste, som fick se Coccionell i Europa lefvande, men intet mera.

Utom förenämde Coccionelle, är äfven en annan Coccinelle upfunnen i Europa, som uppehåller sig på rötterna af en Ört, som kallas Knafvel eller Scleranthus, och är denna växten af två slag: den ena är annuel, eller kommer af årligt frö, den andra är perenn, eller står med roten år från år. Den förra växer hos oss allmän, men den senare endast i Skåne. Samma Coccionelle finnes nästan endast på den senare, altså hos oss ganska sällan; men dess rätta och törnämsta hemvist är besynnerligast uti Ukrain och Pålén, hvarföre den ock allmänt kallas Pålisk Coccionell, eller Coccus Polonica.

Denna Coccus Polonica eftergifver väl icke til färgen den åkta, eller Americanska Coccionel-

nellen; men som han samlas til få litet antal, och är i sig sjelf så liten, vinner man intet vid köpet. Det är väl ock vilst, at en dylik åfven finnes vid rötterna af en Ört, som hos oss allmång växer, och kallas Musöron, eller Hieracium Piosella; men är hos oss så sällsynt, at jag icke funnit honom mer än en enda gång uti all min tid.

Under det jag den 26 Maji 1758 Botanicerade med mina Herrar Studerande kring Upsala, då jag alltid brukar, at handleda de Studerande uti kunskapen om Djur och Örtar, åfven i de minsta insecter, råkade en af mine Elever at uptaga en qvist, på hvilken några Insecter sutto, och frågade mig deras namn; jag såg då straxt, at detta var en Coccionelle, och därför kramade lönder några emot Papper och Lin-tyg, då den gaf ifrån sig den skönaste åkta färg; hvarföre ransakning blef straxt, på hvad för slags qvist denna vuxit, och fanns den vara af vårt allmänna Mjölönris, eller Arbutus uva ursi. Samma Coccionelle håller sig på Mjölönris-stjälkarna nedre vid roten, där de ligga nästan under jorden eller måflan, och uppehålla desse kråk sig på understa sidan af samma stjälk. De äro dubbelt större än den Pålska Coccionellen, eller stora som Risgryn: de äro utanpå rödbruna, och i förstone glatta; men åndteligen blifva de bestänkta öfveralt med hvita krokiga hår, som efterhand växa och flåtas tillsammans, såsom en snöhvitt hinna, eller folliculus, och åndteligen lösna itrån djuret, så at hvar och en mask tyckes ligga inom et hvitt skal; så at man igenom desse kännemärken icke kan förtaga sig på Coccionellen.

Som nu Mjölönris är hos oss på de magraste betes-

betes-marker så allmänt, som hos Utlåningarna sållsynt, finner jag mödan värdt, at denna Coccionellen efterfökes på dennas stjälkar, nedre vid roten, hålft på de ställen, där den växer på mindre torrt, eller något fuktigt rum; och som jag icke ledt någonstads mera Mjölon-ris, än på Norra trakten omkring Visby på Gothland, skulle jag önska, at denna Coccionellen, där förnåmligast efterlöktes. Då denna Coccionellen finnes til något antal, bör han straxt torrkas i ugnen, annars förvandlas han til flygande hannar, eller ungfulla honor, och blifver onyttig.

Detta har jag funnit mig föranlåten til mine Landsmäns och Fäderneslandets tjänst göra allmänt, emedan jag aldeles förmodar, at på en så allmän växt hos oss kan finnas så mycken Coccionelle, som årligen i Riket consumeras, och denna fyflan eller samlingen kunde blifva et nyttigt arbete för små fattiga Gåssar, som på annat sätt icke stort kunna förtjäna.

Kongl. Akademien önskar, at de, som hafva tillfälle, ville söka vid rötterna af Mjölon-buskarna, efter de här upgifna insekter, förfara med dem efter Herr Archiaterns och Riddarens föreskrift, samt inskicka dem til Kongl. Vetensk. Akademien.

Hydro-

Linne

, Carl von. 1759. "Svensk coccionell, ingifven af Carl Linnaeus." *Kungl. Svenska vetenskapsakademiens handlingar* 20, 26–30.

View This Item Online: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/178166>

Permalink: <https://www.biodiversitylibrary.org/partpdf/264000>

Holding Institution

Smithsonian Libraries and Archives

Sponsored by

Biodiversity Heritage Library

Copyright & Reuse

Copyright Status: Not in copyright. The BHL knows of no copyright restrictions on this item.

This document was created from content at the **Biodiversity Heritage Library**, the world's largest open access digital library for biodiversity literature and archives. Visit BHL at <https://www.biodiversitylibrary.org>.